

körök külföldi feldolgozói csak ennek a katalógusnak révén fognak értesülni, és így ezek a kódexek is a középkorkutatás látókörébe kerülnek; egészen bizonyos például, hogy a 387. számú kódex a XV. század szellemi életének kutatásában fontos helyet tölt majd be, és a 276. és 277. számú kódexek, ha tartalmuk szempontjából nem is olyan fontosak, mégis összeállításukban és érdeklődésük irányában nagyon tanulságos képviselői ennek a korszaknak. Felesleges volna felsorolni azokat a kódexeket, melyek már régen büszkeségei a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményének, a Pray-kódexet, a Hartvik-féle Szent István-legendának kódexét, a különböző Corvina-kódexeket. Nagy örömmel állapíthatjuk meg azt, amit már a jelen katalógus sorszámozása is szemléltet, hogy az utolsó évtizedben milyen gyors ütemben és milyen értékes kódexekkel gyarapodott meg a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteménye. A velencei egyezmény folytán megint magyar tulajdonba került bécsi könyvek, köztük a történetírásunk gyöngyei, és sok Corvina-kódex, azonkívül a magyar történelmi vonatkozású kódexek, melyek Hohenfurttól, Admontból, Göttweigből, Lambachból kerültek a Magyar Nemzeti Múzeumba, az ANDREAS PANNONIUS munkáját tartalmazó kódex, mely mint MUSSOLINI ajándéka tért vissza a szerző hazájába, mindezek a kódexek az utolsó évtized szerzeményei.

IVÁNKA ENDRE.

Schriewer, Franz: *Büchereistatistik. Methoden, Beispiele, Ergebnisse.* Leipzig, 1940, Harrassowitz, VIII + 164 l. 8°. (Beiträge zur Volksbüchereikunde, herausgegeben von der Reichsstelle für das Volksbüchereiwesen, Bd. 2.)

A szerző művét elsősorban a modern népkönyvtári statisztika elméleti alapvetésének szánta. Bevezetésében mindenekelött körvonalazza a tudományos könyvtárstatisztika fogalmát. Ez szerinte nem abból áll, hogy a könyvtár különféle számadatait elvonatkoztatjuk a könyvtártól s így űzzük velük a joggal kifogásolható statisztikai játékokat és bűvészkedéseket, hanem ellenkezőleg, azon alapszik, hogy minden számadatot a könyvtár életével való szerves összefüggésében vizsgálunk s a jelen és a jövő gyakorlati kérdéseire igyekszünk felelni különféle csoportosításukkal: milyen színvonalon áll a könyvtár teljesítménye, mit várhatunk még tőle, vagy ellenkezőleg, milyen segítségben kell részesítenünk, hogy megfelelhessen a vele szemben támasztott követelményeknek; hogyan függ össze az egyik könyvtár a másikkal, hogyan áll egy egész vidék, sőt az egész ország könyvtárügye, mi volna a továbbfejlesztés legcélszerűbb módja stb. Felhívja a figyelmet arra is, hogy a tudományos könyvtárstatisztikának nem kell, sőt nem is szabad nehézkes, elvont nyelvezet és mesterségesen alkotott, de sem-

mitmondó fogalmak mögé rejtőznie, hanem nyugodtan kifejezheti mondanivalóit egyszerű, közérthető nyelven is; ettől tudományos színvonalra nem fog semmiféle csorbát szenvedni. Csak az ilyen könyvtárstatisztikának van létjogosultsága és jövője.

A könyv első részében a szerző tulajdonképpen csak LOUIS R. WILSON amerikai könyvtárosiskolai igazgató *Geography of reading* című munkáját ismerteti, majdnem két teljes ívnyi terjedelemben. Ez ugyanis az első alapos amerikai munka, mely az Egyesült Államok egész területének könyvtárügyét — megjegyzendő, hogy kizárólag a *Public library*-kre vonatkozólag — részletesen ismerteti és statisztikailag is teljesen feldolgozza. WILSON műve a könyvtárügy fejlettségét az egyes államokban elsősorban aszerint vizsgálja, hogy az egész lakosságnak hány százaléka esik könyvtárral rendelkező városokra és ilyen alapon állapítja meg az egyes államok egymásközötti rangsorát. Statisztikai táblázatában külön rovatban közli az államok úgynevezett indexszámát is, amelyet az említett százalékarányokból nyer, eléggé bonyolult számítások útján. Erre az elvont és mit sem jelentő index-száma azért van szükség, mert a továbbiakban az egyes államok könyvtárainak többi adatait, mint például a kölcsönzés darabszámát, a népesség egy-egy tagjára eső könyvtári költséget, a könyvtár állományának nagyságát, stb. vizsgálja; ha ezeket is ugyanilyen módon, indexszámokkal fejezi ki, akkor mindezek a heterogén adatok számszerűleg összefoglalhatók az indexképzés eljárásának egyszerű megismétlésével egy újabb index-szám alakjában, amely egy-egy állam könyvtárügyének teljes jellemzője s így az egyes államok könyvtárügye egymással jól összehasonlítható.

SCHRIEWER műve második részében összehasonlítja a német népkönyvtárügyet az amerikaival és megállapítja, hogy a német viszonyok statisztikai jellemzésére az ismertetett és Amerikában nagyon kedvelt index-módszer nem alkalmas. A szerző inkább saját elgondolását, az úgynevezett érték- és struktúrastatisztikát tartja célszerűnek. Ez abban áll, hogy a statisztikai számadatok segítségével az egyes könyvtárak teljesítményét, „értékét“ határozzuk meg és az értéket kifejező, szerinte az index-számnál sokkal kifejezőbb számok segítségével egy-egy vidék egész könyvtárügyének állapotát is kifejezhetjük, újabb értékszámok alakjában. (Az egyes könyvtárak értékszámát úgy nyerjük, hogy a könyvtár évi kiadásainak egy lakosra eső részét megszorozzuk az egy lakosra eső kölcsönzési darabszámmal.)

A struktúra vizsgálatánál, amelyet SCHRIEWER könyve harmadik részében, az oderafrankfurti kerület gyakorlati példáján be is mutat, ismét az egyes könyvtárakból indul ki és három főadatukat veszi alapul. Ezek a *Reichweite*, *Durchdringung* és *Erfassung*, a szerző által

alkotott, magyarra helyesen alig fordítható fogalmakkal kifejezett viszonzyszámok. Az első azt fejezi ki, hogy a kerület egész lakosságának hány százaléka használhatja a könyvtárakat minden nehézség nélkül, vagyis hány százaléka lakik könyvtárral rendelkező helységben. A második adat azt jelzi, hogy a kerület lakosságának hány százaléka tényleges könyvtárlátogató. A harmadik végül azt fejezi ki, hogy a könyvtár látogatói a könyvtárral rendelkező helység saját lakosságának hány százalékát teszik ki. Ezekből és más hasonló adatokból lehet azután esetenként megállapítani, hogy egy-egy kisebb, vagy nagyobb terület kellőképpen el van-e látva könyvtárakkal, vagy sem, továbbá, hogy azok jelenlegi erőforrásaikkal meg tudnak-e felelni a velük szemben támasztott követelményeknek.

Könyve negyedik és utolsó részét a kölcsönzési statisztikának szenteli a szerző. Abból indul ki, hogy a könyvtárak teljesítményének összehasonlításához általában alapulvett statisztikai adat, hogy egy-egy olvasóra hány kötet kölcsönzése esik évente, nem sokat fejez ki a könyvtár igazi életéből. Az oderamenti Frankfurt és Görlitz városi könyvtárainak összehasonlító statisztikájával kimutatja, hogy két egyforma nagyságú város meglehetősen egyforma könyvtárai között, amelyeknek még hozzá ez a „kölcsönzési évi fejadagja“ is eléggé hasonló, mégis nagy különbségek találhatók a részletek tekintetében. Példáiból kitűnik, hogy bár a kölcsönzés fejenkénti évi átlaga gyakorlati érték nélkül való, elvont számnak tekinthető, mégis a kölcsönzési statisztika nyújtja a legjobb áttekintést egy könyvtár működéséről, de csak akkor, ha azt a való élettel kapcsolatban vizsgáljuk: figyelembe kell vennünk a közönség foglalkozás szerinti, szociális összetételét, az olvasók életkorát, a kölcsönzés havi átlagát, a könyvtár közlekedés szempontjából való hozzáférhetőségét, a nyitási időt, a szedett díjakat, stb., stb. — Ilyen részletes statisztikai vizsgálódások alapján azután módunk van rá, hogy észrevegyük és ki is küszöböljük a hibákat, még akkor is, ha csak kisebb, lényegtelennek tűnő részletkérdésekben mutatkoznak meg.

SCHRIEWER elvont, meglehetősen száraz tárgyát világosan, közérthető stílusban írta meg és számadatai, táblázatai nagy tömegének ellenére sem fárasztja az olvasót feleslegesen. Fejtegetései lépten-nyomon elárulják a vérbeli statisztikust, aki azonban nem az önmagáért való statisztikát, hanem inkább vizsgálatai eleven tárgyát, a német népkönyvtárügyet tartja szemelőtt és egész munkájával annak fellendítésében igyekszik közreműködni. — Kérdés azonban, hogy ennek érdekében szükség van-e ilyen óriási statisztikai apparátusra, még akkor is, ha a könyvtárstatisztika mai rendszere — amiben különben teljesen igaz a van — nem minden tekintetben kielégítő? GRONOVSKY IVÁN.